BOSHLANG‘ICH SINFDA CHET TILINI O‘QITISH JARAYONIDA HAMKORLIKKA ASOSLANGAN INTERAKTIV METODLAR ORQALI O‘QUVCHILARNING IJTIMOIY MOSLASHUVINI RIVOJLANTIRISH

Abduraimova Nozimaxon Valijonovna
telefon nomer : +998937515787
email: nozimaaa2505@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur tezisda boshlang‘ich sinflarda chet tilini o‘qitish jarayonida hamkorlikka asoslangan interaktiv metodlardan foydalanish orqali o‘quvchilarning ijtimoiy moslashuvini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, juftlikda va kichik guruhlarda ishlash, rolli o‘yinlar, kommunikativ topshiriqlar hamda loyihaviy faoliyatning o‘quvchilarda muloqotga kirishish, o‘zaro hamkorlik qilish, mustaqil fikrlash va jamoada ishlash ko‘nikmalarini shakllantirishdagi ahamiyati tahlil qilingan. Chet tili darslarida ijobiy ijtimoiy-psixologik muhitni yaratish va o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish bo‘yicha pedagogik tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta’lim, chet tili, ijtimoiy moslashuv, hamkorlik, interaktiv metodlar, kommunikativ kompetensiya, guruhli ish, rolli o‘yinlar, pedagogik texnologiyalar.

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonida yosh avlodning chet tillarini o‘rganishi, turli madaniyat vakillari bilan muloqot qila olishi va jamiyatda faol ishtirok etishga tayyor bo‘lishi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtayi nazardan, boshlang‘ich sinflarda chet tilini o‘qitish nafaqat lingvistik bilimlarni shakllantirish, balki o‘quvchilarning ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantirishga ham xizmat qilishi lozim. Ayniqsa, ta’lim jarayonida hamkorlikka asoslangan interaktiv metodlardan foydalanish bolalarning o‘zaro munosabatlarini mustahkamlash, jamoada ishlash va ijtimoiy muhitga moslashish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Ijtimoiy moslashuv — bu shaxsning atrof-muhit talablarini anglab yetishi, boshqa insonlar bilan samarali munosabat o‘rnatishi, jamoa qoidalariga rioya qilishi hamda turli ijtimoiy vaziyatlarda o‘zini munosib tutish ko‘nikmalarini egallash jarayonidir. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun ushbu jarayon alohida ahamiyatga ega, chunki aynan shu davrda tengdoshlar bilan munosabat o‘rnatish, o‘z fikrini ifodalash, boshqalarni tinglash va umumiy faoliyatda ishtirok etish ko‘nikmalari shakllanadi.

Shuning uchun chet tili darslarini hamkorlikka yo‘naltirilgan holda tashkil etish o‘quvchilarning til o‘rganish faoliyatini ijtimoiy rivojlanish bilan uyg‘unlashtirish imkonini beradi.

ASOSIY QISM

Hamkorlikka asoslangan interaktiv ta’lim o‘quvchilarning dars jarayonida faol ishtirok etishi, o‘zaro fikr almashishi va umumiy maqsadga erishish uchun birgalikda harakat qilishiga asoslanadi. An’anaviy ta’limda o‘qituvchi asosiy axborot manbai bo‘lsa, interaktiv ta’limda o‘quvchilar ham bilimlarni o‘zlashtirish, ham o‘zaro muloqot qilish jarayonining faol ishtirokchilariga aylanadilar.

Boshlang‘ich sinflarda chet tilini o‘qitishda bunday yondashuvning samaradorligi o‘quvchilarning yosh xususiyatlari bilan ham bog‘liq. Kichik yoshdagi bolalar o‘yinlar, ko‘rgazmali materiallar, harakatlar va amaliy mashg‘ulotlar orqali bilimlarni osonroq o‘zlashtiradilar. Shu sababli darslarda o‘quvchilarni juftlikda ishlashga, kichik guruhlarda topshiriqlar bajarishga va turli kommunikativ vaziyatlarda qatnashishga jalb etish maqsadga muvofiqdir.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Hamkorlikka asoslangan interaktiv metodlarning birinchi muhim turi — juftlikda ishlash metodidir. Ushbu metod orqali o‘quvchilar bir-biri bilan sodda dialoglar tuzish, savol berish va javob qaytarish, fikr almashish kabi faoliyatlarni bajaradilar. Masalan, ingliz tili darsida “Introducing Myself” mavzusi doirasida o‘quvchilar bir-biridan ismini, yoshini, yashash joyini va sevimli mashg‘ulotlarini so‘rashlari mumkin. Bu jarayonda ular nafaqat yangi so‘z va iboralarni o‘zlashtiradilar, balki suhbatdoshini tinglash, muloqotni davom ettirish va o‘zini erkin tutish ko‘nikmalarini ham rivojlantiradilar.

Ikkinchi samarali metod — kichik guruhlarda ishlashdir. O‘quvchilar uch-to‘rt kishilik guruhlarga ajratilib, muayyan topshiriqni birgalikda bajaradilar. Masalan, “My Family”, “My School” yoki “Animals” mavzularida rasmli plakat tayyorlash, so‘zlarni guruhlash yoki qisqa taqdimot tuzish topshirig‘i berilishi mumkin. Guruh a’zolarining vazifalari taqsimlanishi har bir o‘quvchining faol ishtirokini ta’minlaydi. Bunday faoliyat o‘zaro yordam, mas’uliyat, kelishuvga erishish va boshqalarning fikrini hurmat qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Uchinchi metod — rolli o‘yinlardir. Rolli o‘yinlar o‘quvchilarga kundalik hayotdagi ijtimoiy vaziyatlarni chet tilida ifodalash imkonini beradi. Masalan, “At the Shop”, “At School”, “Meeting a Friend” kabi mavzularda tashkil etilgan o‘yinlar davomida bolalar sotuvchi va xaridor, o‘qituvchi va o‘quvchi yoki yangi tanishgan do‘stlar rolini bajaradilar. Bunday mashg‘ulotlar orqali ular salomlashish, iltimos qilish, minnatdorlik bildirish, savol berish va javob qaytarish kabi nutqiy faoliyatlarni o‘rganadilar. Shu bilan birga, turli vaziyatlarda o‘zini tutish va boshqalar bilan muomala qilish tajribasini egallaydilar.

To‘rtinchi metod — kommunikativ topshiriqlardir. Ushbu metodda o‘quvchilarga ma’lum axborotni bir-biridan so‘rab olish, rasmlar orasidagi farqlarni aniqlash, jadvalni to‘ldirish yoki muammoni birgalikda hal qilish kabi vazifalar beriladi. Masalan, bir o‘quvchida hayvonlar tasvirlangan rasm, ikkinchisida esa shu hayvonlarning nomlari yozilgan kartochkalar bo‘ladi. Ular savol-javob orqali moslikni aniqlaydilar. Natijada chet tilida muloqot qilish bilan birga hamkorlikda qaror qabul qilish ko‘nikmalari ham rivojlanadi.

Beshinchi metod — kichik loyihalar asosida ishlashdir. O‘quvchilar muayyan mavzu bo‘yicha rasm, kollaj, plakat yoki sodda taqdimot tayyorlaydilar. Masalan, “My Favourite Season” mavzusida guruhli loyiha tashkil etilganda, har bir o‘quvchi rasm tanlash, so‘z yozish, rang berish yoki taqdimot qilish kabi vazifalarni bajarishi mumkin. Bunda o‘quvchilar umumiy natija uchun mas’uliyatni his qiladilar, o‘z qobiliyatlarini namoyon etadilar va jamoa bilan ishlashga o‘rganadilar.

Mazkur metodlarning samarali qo‘llanilishi, avvalo, sinfda ijobiy ijtimoiy-psixologik muhitni yaratishga bog‘liq. O‘qituvchi har bir o‘quvchining fikrini tinglashi, xato qilishdan qo‘rqmaydigan muhitni shakllantirishi va bolalarni o‘zaro hurmat ruhida tarbiyalashi zarur. Ayniqsa, tortinchoq yoki chet tilini o‘zlashtirishda qiynalayotgan o‘quvchilarga alohida e’tibor berish lozim. Ularni faolroq o‘quvchilar bilan juftlikda ishlashga jalb etish, kichik va tushunarli topshiriqlar berish hamda kichik yutuqlarini rag‘batlantirish ijtimoiy faollikning ortishiga yordam beradi.

Bundan tashqari, o‘qituvchi guruhlarni shakllantirishda o‘quvchilarning individual xususiyatlari va til bilish darajasini hisobga olishi kerak. Har bir bola o‘z imkoniyatiga muvofiq ishtirok etishi uchun qulay sharoit yaratilishi, topshiriqlar esa aniq maqsad va kutilayotgan natijaga ega bo‘lishi zarur. O‘quvchilarni faqat natijaga qarab baholash emas, balki ularning hamkorligi, o‘zaro yordami, tashabbusi va muloqotdagi faolligini ham e’tirof etish muhimdir.

Shuningdek, ota-onalar bilan hamkorlik qilish ham o‘quvchilarning ijtimoiy moslashuvini qo‘llab-quvvatlaydi. Uyda sodda inglizcha dialoglarni mashq qilish, oilaviy ta’limiy o‘yinlar tashkil etish va bolaning kichik yutuqlarini rag‘batlantirish maktabda egallangan ko‘nikmalarning mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Demak, hamkorlikka asoslangan interaktiv metodlar chet tilini o‘qitish jarayonida o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish bilan birga, ularning jamoaga moslashuvi, o‘ziga ishonchi, mustaqilligi va ijtimoiy faolligini oshirishga ham yordam beradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, boshlang‘ich sinflarda chet tilini o‘qitish jarayonida hamkorlikka asoslangan interaktiv metodlardan foydalanish o‘quvchilarning har tomonlama rivojlanishini ta’minlovchi muhim pedagogik yondashuvlardan biridir. Juftlikda ishlash, kichik guruhlarda topshiriqlar bajarish, rolli o‘yinlar, kommunikativ mashqlar va loyihaviy faoliyat o‘quvchilarda o‘zaro muloqot, hamkorlik, mas’uliyat, o‘z fikrini ifodalash va boshqalarning fikrini hurmat qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Ushbu metodlarning samaradorligini oshirish uchun o‘qituvchi darslarni o‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlariga mos ravishda tashkil etishi, qulay psixologik muhit yaratishi hamda har bir bolaning faol ishtirokini ta’minlashi lozim. Shuningdek, maktab va oila hamkorligini mustahkamlash ham muhim ahamiyatga ega.

Shunday qilib, chet tili darslarini hamkorlikka asoslangan interaktiv metodlar yordamida tashkil etish til o‘rganish jarayonini ijtimoiy rivojlanish bilan uyg‘unlashtiradi. Natijada o‘quvchilarning nafaqat til kompetensiyasi, balki ijtimoiy moslashuvi, jamoada ishlash qobiliyati va kelajakdagi samarali muloqot uchun zarur bo‘lgan ko‘nikmalari ham rivojlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. O‘RQ-637, 2020-yil 23-sentabr.
2. Cameron, L. Teaching Languages to Young Learners. Cambridge University Press, 2001.
3. Harmer, J. The Practice of English Language Teaching. Pearson Education.
4. Johnson, D. W., Johnson, R. T. Learning Together and Alone: Cooperative, Competitive, and Individualistic Learning. Allyn & Bacon.
5. Vygotsky, L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press, 1978.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.